NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 11. oktobra 1854. *List 81.*

Moje skušnje s turšico.

Prav je, da se do dobrega prerešetá vrednost turšice. To pa se naj bolje opravi, če se dá skušnjam govoriti, pa gotovim skušnjam, ktere so očitne vsim sosedom. Rad toraj tudi jez povém, kar vém, in povabim vsacega, ki se hoče prepričati, kakošna je moja turšica, naj pride k meni, ali naj vpraša sosedov mojih.

Že 7 let sadim jez turšico, in sem kaj vesel, da jo sadim. Skušal sem pa v teh 7 letih skor vsako leto kaj druzega; zadnje 2 leti sem jo na sledečo vižo na bolje opravil.

Zemlja mojih njiv je pusta, pešena, suha, kakor sploh v našem kraji na Hujah. 4 bokale na 1 oral (job) ali pol mernika (polovnjaka) na 2 orala je navadno sadim. Letos sem 2 orala s turšico obsejal, in nadjam se, da je bom dobro čez 100 mernikov pridelal.

Sadim jo 1 čevelj in pol saksebi; nekterim se zdí to preširoko, pa se motijo. Med turšico pridelujem jez še blizo 50 mernikov fižola, kakih 5 voz buč, in poverh še retkve, ki mi zraste prav debela.

Gnojim malo, ker le malo gnoja imam. Vém, da bi še veliko več pridelal, ko bi bolje gnojil, — pa kako, ker ne morem? Gnojim turšici, kakor reži. Gnoj moj je kravjek, namešan z listjem, slamo in žaganjem.

V jeseni globoko in vse na ravno ali na ploh (vse na eno stran brez rozorov) izorjem, da se zemlja pozimi dobro podela.

Spomladi, kakor hitro sneg skopní, povlečem njivo z ojstro brano, da jo lepo očistim in vès plevél odpravim. Potem en dober teden pred sv. Jurjem še enkrat orjem in globoke razore napravim, pa na pol ožje kakor jih moji sosedje navadno delajo. V te razore ravno preden turšico sadim — ene dní pred mescom majnikom — namečem gnoja, in ga tako podorjem, da na obe strani še ena brazda nepognojene zemlje ostane za osipanje, kar se o sv. Petru z osipavnim drevesom in sicer globoko zgodí.

Na tisto brazdo, ki je pognojena bila, sadim turšico, 1 čevelj in pol saksebi; v vsako jamico veržem po dvoje zern, 3 pavce globoko. Med turšico pa sadim fižol.

Ko se turšica prikaže, obhodim eno versto za drugo, in povsod, kjer se dve kalí prikažete, odtergam eno preč, in dam vse čisto opleti. Z dvema zernoma v vsako jamo si hočem le zagotoviti, da mi noben prostorček prazen ne ostane, če bi eno zerno ne kalilo *).

Blizo 3 tedne potem, ko je turšica že za 2 pedí zrastla, okopljem vsako steblo tako, da je korenina njena popolnoma okopana in vès plevél pokončan. To se mora berž po kakem dežji opraviti. In potem se mora turšica koj po dežji z drevesom osipati, in sicer, kakor sem gori rekel, z nepognojenimi brazdami. Pri tem delu imam pa le to omeniti, da mora en človek zraven drevesa iti in vsako turšično steblo z roko prijemati, da ga zemlja, ki jo plug na stran meče, ne polomi.

Slana ni letos moji turšici celó nič škodovala. Jez sam nisem imel ajde zraven turšičnega polja; sosed moj jo je pa imel eno njivo; pa tudi te ajde ni slana posmodila, druge pa je v tem kraji. Morebiti ji je bila moja visoka turšica zavetje.

Na Hujah blizo Krajna. Janez Jalen.

*) Gosp. Jalen ima zmirej posebno lepo turšico, tako, da je je veselje viditi, in se ljudjé čudijo. Kakor pa nevedna množica koj rada kakošno copernijo pritikuje, če kaj posebnega vidi, smo že tudi od tega pridnega in umnega kmetovavca slišali babjoverce blesti, da mora kakošno copernijo uganjati, ker ga vidijo včasih po turšični njivi gori in doli hoditi! Umnost in pridnost kličete blagoslov božji na njivo poljodelca: to je, kar se nevednemu ljudstvu zdí copernija!! Vred.

Škorci.

(Dalje.)

Pač je življenje tičev in zlasti škorcov veselo! Zjutraj zarano, ko še ljudjé v pernicah zakopani ležé, že žvižgajo oni jutranje pesem in pričnó vsakdanje sprehode od travnika do travnika, od verta do verta. Povsod imajo dobre znance, povsod najdejo drušino, bodi si pri golobih, pri vranah, ali tudi le pri vrabcih. In kamor pridejo, tam pobegne dolgičas, ter šeptajo in pripovedujejo, kolikor jim ljubo, in gostijo se celi ljubi dan; škorci so namreč snedeni lakomniki. Najdejo vsakega červička in vsako gosenčico in slabo bi se našim drevesom godilo, če bi se škorci toliko ne trudili ta merčes pokončati. Zares prav koristni tiči so, in ker so razun tega še prav šaljivi in prijetni, jih dobroserčni Nemec noče jesti, kar storí Lah, ampak zida jim lesene hišice. — Kadar poskočno škorcjo množico veselo poskakovati vidim, mi ne pride na misel, tacega govornika vjeti. Pač da je škorec pravi Ciceron in Demosten med tiči in še velicega černega krokarja v zgovornosti ali jezičnosti prekosí. Pa je tudi lahkomišljena živalica, in kadar si bodi, svojo modrost spet pozabi, da mora poterpežljiv učitelj z njim spet od konca začeti. Zato pustim tega pohajavca, naj skače in leta, kamor hoče, naj žvižga in poje, kakor mu je Bog kljun vstvaril.

Sedaj je prišel ljubi majnik, in s tako prijaznim obličjem, da še nikoli tako ne. Vse mergolí in žvergoli in se veselí, kar le leta in lazi. In tudi v škorcjem gradičku se je oživilo,— že so trije mladiči izlezli in odpirajo kljunčke in prosijo kot kristjani ljubega Boga: „Daj nam danes vsakdanji kruh“. In v tem, ko babica na svojih dveh zadnjih jajčkih čepí, škorec prihaja in odhaja, in donaša kebrov in červičkov na kupe. Jutri, pravi vertnar, bota zadnja mladiča jajčji zapor prederla, in potem prideta cče in mati na polje.

In res, tù se oba v letanji skušata in mladičem tako pridno hrane donašata, da se bojim, mali lačneži bi si želodec pohabili. Je li se pa deleži med petero tičkov po pravici razdelé? Pa prej ko ne so vsi krepki in zdravi, ker tako močno vreščijo in čverčé, da se vse v mojo stanico sliši. In starec in starka sta še enkrat tako pridna in urna, kakor prej; celi božji dan si ne dasta mirú in pokoja in nimata časa več za družino, le memo gredé povesta svojim tetkam in ujcem kaj od svoje družine in kako so ljubi otročiči vsi zdravi in veseli.

Ali danes je nanagloma vse potihnilo, pa ne da bi že vsa rodbina izletela bila? Škoda, da nisem bolj zgodaj vstal, in pervih vaj v letanji vidil. Grem po dolgo lestvo in pogledal bom v škorčišče, da se bom tega prepričal. Kako prazno! samo ena blazina, ktera pač ni mehka, pa vendar očejena. Tù je vse pridno pometeno in pobrisano, in razumevno je, da v tako čistem zraku otročiči tako hitro dorašajo in tako krepki prihajajo. Trije hišniki plašni priferfetajo, — bodite brez skerbi, jez nisem vrabec in pustil vas bom pri miru! Še en par mladičev priskaklja, verlo žvižga in si s kratkimi perutnicami takt bije. Toda v očetovski stanici jim je že pretesno, sami hočejo po svetu srečo poskusiti — smuk! že so odleteli, obiskujejo sosede in prijatle in ponosno starim kažejo, kako dobro znajo leteti. Dolgo travo pod sadnimi drevesi so pervikrat pokosili, in zdaj smešni ptički po travniku šetajo z urnimi koraki. Letajo predérzneži še k vranam, ki tam čez na brezi v suhljadi gnjezdijo, pa tukaj jo slabo naletijo. Čudni osorneži ne marajo za škorčje šale in vsakikrat veselo tropo nevoljno odpodé.

Kaj? že vdrugič jajčke ležeš? ali jih še ni prejšnjih pet zadosti? Tako na tihem starko poprašujem. In starec se spet na hišno strešico vsede in tako tanko piska, kot da bi mi hotel odgovoriti: Pač morava pridno leči, ker manjka nama novincov za naš polk. Kmalo bo prišla jesen, za tisti čas je razpisana velika vaja za bližnji odhod v južne dežele. In skorej še bolj hitro kakor pervikrat je starka zlegla: že so spet štirje mladiči v gnjezdu, in ti ne dobijo samo červičev, kebrov in gosenc, tudi raznega sadja in češnja dobro vé, da škorci niso nič manj spretni uzmaviči, kakor vrabci. Kaj vse tak škorec na en dan ne znese! čudovito je. Dobro naj vam tekne! saj nam še dovolj ostane, in še dolžni smo vam za to, da nam drevje gosenc otrebite. (Konec sledí.)

Parobrodstvo in železnice.

Brodovi (barke, ladje) so se od nekdaj gibali od enega mesta do druzega le s pomočkom veslanja in vetra, ki je pihal v njih jadra, vozovi pa le s pomočkom vprežene živine ali v obče z vleko, kar je vsakemu znano. Potem ko so učeni možje dobro spoznali moč in silo sopara (puha, pare), so bili začeli, posebno neki Blasko de Garay v letu 1543 po Kristusovem rojstvu, Savary v letu 1736, Watt v letu 1775, in drugi misliti, da tako brodovi kakor vozovi bi se mogli gibati od enega kraja do druzega tudi s pomočkom soparjev, tedaj brez veslanja, brez vetra, brez vprežene živine, brez vlečenja. Pervi parobrod, to je, brod ali barka, ki jo žene para (sopar), je bil rinjen iz ladjenice v morje v letu 1788, tedaj pred 76 leti v severni Ameriki, in sicer v Filadelfii, kjer ga je bil napravil neki Jonatan Fič, urar. Pervi parovozovi (hlaponi) pa so prišli v rabo še le v letu 1802, dasiravno jih je bilo še poprej nekoliko narejenih, kteri pa so bili zaverženi kot nekoristni in nerabljivi.

Dan današnji vsak človek pozna korist in hitrost, s ktero se vozovi po železnici, barke po morji vozijo. Če bi bili pred sto leti komu rekli, da, če se zjutraj o petih usede v Ljubljani na voz, pa pride ob šestih zvečer že na Dunaj, mislil bi bil, da ga za norca imajo. In zdaj vsak vsaki dan to lahko skusi. Ker je pa vendar še marsikdo, ki nima nobenega pravega zapopadka od te prečudne pa vendar naravne naprave, hočemo nekoliko od nje povedati.

Soparji (hlapi, pare) so po vročini sila raztegnjeni drobci vode ali kake druge tekočine, ki se vzdigujejo kviško, kakor dim iz gorečih derv. Kadar se tega puha zbere več skup, pa ga vročina še zmiraj razteguje in saksebi sili, dobí neizrečeno moč in sicer takošno, da žuga raznesti posodo, v ktero je zaklenjen, in jo tudi raznese, ako se ga preveč nabere v nji in se mu odduška ne dá. Ker se tedaj v posodo do tiste mere, da je ne razžene, zmiraj več sopara spraviti dá, je lahko zapopadljivo, da se uni, ki je pred v posodi bil, vkup tlačiti dá, — kakor hitro pa se ta del, ki je unega tlačil, na kakošno vižo odvzame, se razširi uni spet na poprejšnje svoje mesto. Zato se pravi, da soparji so elastični ali pružívi, namreč da si prizadevajo, priti nazaj na svoje mesto, iz kterega so bili prej zagnani od veče moči; to storí, postavim, tudi peró, kadar ga kdo nekaj skloni ali upogne.

Soparji se pa spremenjajo spet v vodo, to je, v kapljice, ako se jim vzame vsa, ali tudi le nekaj njih gorkote, in posebno če se poškropijo z merzlo vodo.

Mislimo si po tem na barki ali na vozu precej širok votel valjar, ali kakor se navadno pravi, en cilinder (stoječ po koncu), v kterem je kratek storž (zamah ali cép); mislimo si, da tisti storž se zna gibati doli in gori v valjarju, da pa vendar tako dobro zaprè okoli sebe ali zamaši valjar, da vunajnemu zraku (luftu) ni mogoče na kakošno vižo predreti in priti doli pod storž v valjar; mislimo si dalej, da iz storža gré ena prekla (štanga), *in sicer do neke določene visokosti*, in da je gori zvezana z vožetom (štrikom) ali s kakošno drugo stvarjo na koncu druge prekle, ki stojí navprek; mislimo si, da naprej, to je, na koncu tiste navprek stoječe prekle, je zavezana na enako vižo tretja prekla, in da gré doli do podvozi enega kolesa, ktero se imenuje obračajoče kolo (Schwungrad), in je prav vterjeno na podvoz, tako da nemore se gibati ali vertiti okoli te podvozi; mislimo si, da omenjena tretja prekla je zdolej na koncu zvezana z enim koncem sklju-čenega zatika (ꝏ), vterjenega na drugem svojem koncu na rečeno podvoz, in da bi mogla vertiti ta zatik in ž njim vred tudi podvoz in kolo; mislimo si, da v zavezi s tim stojí neka priprava, ktera po rečenem vertenju bi mogla obračati druge kolesa, to je, takošne kolesa, kakor jih vidimo na straném parobrodov na morji ali parovozov na železnici; mislimo si, da navprek stoječa prekla se naslanja na eno drugo, navpik (pokonci) nasajeno preklo, in sicer tako, da una se more na ti zadnji lahko gibati gori in doli ali cincati (balanzirati) se na eno in na drugo stran; mislimo si po tem, da nekaj preč od rečene, navpik nasajene prekle, je druga, tudi navpik stoječa prekla, gori zvezana z navprečno preklo, in da tista druga, navpik stoječa prekla, se vzdiguje iz dveh storžev, ktera se znajdeta v nekem drugem votlem valjarju, in sicer eden pod drugem in nekoliko saksebi; mislimo si še, da zraven pervega valjarja se znajde en kotel, v kterem se razgreja voda, in iz kterega zamorejo prehajati soparji po neki cevi (po rolju) v valjar; in mislimo si na zadnje, da v drugem valjarju so v nekakošni daljini ena od druge dvé luknji s cevmi, ktere se daste lahko zapirati in odpirati z omenjenima dvema storžema, in ktere stojite v zavezi s pervim valjarjem.

Kadar pride sopar iz kotla skozi cev v pervi valjar pod storž, povzdigne precej s svojo močjo tega zadnjega na kviško, in sicer, kakor se že razume, z

njegovo preklo vred, med tem ko druga in tretja se znižate, — vse se zgodí po gori omenjenem cincanju ali balanziranju. Berž ko una, to je, perva prekla je dosegla svojo naj večo visokost, se storí po nekih pripravah in po gibanju dveh storžev v drugem valjarju, da jenja sopar iti iz kotla notri v pervi valjar, ker takrat se naglo zaprè cev, po kteri hodi sopar v valjar, se v tem hipu odprè druga cev, in pusti vstekati vodo, ktera škropí sopar, in storí tedaj, da on zgubí svojo moč — da zgine, kakor se je že gori reklo. Takrat se zato storž v pervem valjarju spet hitro zniža, ker ne zadene več na poprejšni upór soparja, in tudi zvunajni zrak ga pomaga doli pritiskati. Berž ko potem storž spet doli na globoko pride, začenja (po gori omenjenih pripravah) sopar vnovič predirati v valjar pod storž iz kotla, kjer se greje voda, in tako se dalje vse to ponavlja, kar se je poprej zgodilo. Ta stvar gré tako dolgo zaporedoma naprej, dokler se ima gibati parobrod ali parovoz.

Kadar perva prekla na kviško gré, se znižate obedve druge navpik (pokonci) stoječe prekli. Tista, ki je zvezana z navskriž stoječo preklo na koncu, vertí zdolej omenjeni zatik in ž njim podvoz z obračajočim kolesom vred. To pa terpí, dokler ne jenja storž v pervem valjarju hoditi doli in gori. Nasledek vsega tega pa je, da se na rečeno vižo kolesa na straném barke ali voza na železnici po neki pripravi, ki stojí v zavezi z obračajočim kolesom, vertijo, in da barko ali voz naprej gonijo, kar imamo dan današnji vsaki dan priložnost viditi na morji ali na železnicah.

Omeniti pa vendar še moram, da naprave, od kterih se je govorilo, niso zmirej in povsod enake. One so navadno bolj proste ali manj sostavljene, posebno kar se parovozov tiče, kteri, celó težko naloženi, letijo po železnih šinah, tako rekoč, berzeje ko tice po zraku. — Lepa stvar zares je ta neprecenljiva znajdba, ki nam očitno kaže, kaj zamore človek doveršiti s premišljevanjem in s pridnimi skušnjami, ktere vodi um in poterpežljivost velika. Verdelski.

Zgodovinski pomenki.

Rimska cesta iz Akvileje čez Emono v Sisek.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje in konec.)

Po Neviodunu pride Quadrata. Lega te postaje ni še izsledovana. Po mojih mislih je v dnešnji vesi Tèrne blizo Brežc. Prebivavci te okolice pripovedujejo, da je tam mesto Troja stalo. Stari Indi, Rimci in Sloveni so z voli (turi, tori, teri, indiški tar) oplužili četverovoglat prostor (Quadratum), kjer so hotli vežo svojim božanstvom postaviti. Iz tega verozakonskega običaja je vzeta beseda torišče, kar pomeni v štajarsko-slovenskem narečji prostor za stavbo hrama ali kakšnega poslopja, tako tudi polski poviat od besede vět, viat (kakor cvět in kviat), kar je nekdaj pomenilo to, kar latinski vitulus, sanskritski vatsalas. Pred nekimi leti so pri oranju prišli na četverovoglato zidovje, kar bi spet na Trojo — Tèrno, Quadrato, opominjalo.

Druge postaje ne navaja Antoninov potopis, temoč za Quadrato postavlja Siscia. Sisek je dobil svoje ime po častju boginje Shive s priimenom Čučuka (primeri obilo imen Čuček na Slovenskem) die brustreiche Sisa, Cica, ktera je bila podoba rodivne zemske močí. Sisa je bila boginja setev in silja (seges), zato najdemo pri poznejšem pisatelju Apianu ime tega mesta prestavljeno Segestica, Segeste, ker pri Rimcih je Segetia to službo opravljala, ktero pri Slovencih Sisa. O mestu Siscii bodemo ob svojem času poseben članek priobčili. — To je pomen starih imenitnih mest in postaj od Ogleja do Siska, ktere zdaj razun Logatca in Siska z obnovljenimi imeni najdemo. Bode nas morebiti kdo vprašal: kako to? Celó psyhologiški. Skoro vse imena mest, krajev in rek, ktere v starem Noriku in Panonii nahajamo, se nsjdejo tudi v stari Indii. Vindi iz Azie se preselivši so imena imenitnih svojih mest in krajev prinesli v Europo, kakor jih prinašajo izseljenci europejski v Ameriko. Te imena so večidel nastale po verozakonskem častji, zato so se obderžale tako dolgo, kakor je vladala stara vera. Ta okolščina nam razlaga živost (vivacitas) starih imen, čez ktero se je že ostroumni Schloetzer čudil. Ko je staro verozakonsko častje padlo, so se začele tudi te imena, iz bogočastja vzete, pozabljati, — al ker so z njimi sveti spomini združeni bili, si je vendar še ljudstvo prizadevalo jih ohraniti in obvarovati in je staro poznamlenje nadomestovalo z novejšim. Saj to nas tudi sedajnost učí. Gosp. reihenberški fajmoster Centrih so mi pravili, da v ondašnji fari je dosti rodovin, ktere se pri hiši velijo Garbus, ali pišejo se v javnih listovinah Omerzu. Ime Garbus je prišlo od besede Garbin, kar pomeni merzel veter *) in se že malokje pozna, v reihenberški okolici pa že celo ne več. Tako se je, ko je staro „Garbin“ ne več občinsko bilo in še samo učenemu poznano, prepisalo v „Omerzu“, da se konči pomen ohrani. Taka se je godila z lastnimi imeni. Kadar so stari pomeni se začeli zgubljavati in pozabljati, so je tisti, kteri o pravilnosti imen bedejejo, prestavili v novejše. To se najde pri vsih narodih. Nihče ne pozna razun izobraženega več nemške besede Ach, kar pomeni vodo, in nobeden rod germanski ne rabi več besede Ach za pomen vode, temoč vsaki Wasser ali pa Watter. Ali v imenu mesta Achen, ktero so Rimljani v Aquae, Aquisgranum polatinčali, še se je ohranila. Da se namesti stare Hemone najde Ljublana, stare postaje Upelae Vitanje, starega Varuna Vaprja, ves stare Viscelae Volc (Wölz), Neviodunaa Dernov, Latovika Hotemež, — to je nekaj več, kakor čisto gol slučaj. Neimenovanemu prijatelju mojih spisov, kteri me po pismu vpraša, zakaj naravnost ne rečem, da so stari Noričani in Panonci bili Indi, ker sam indiški značaj najdem, odgovorim pri tej priložnosti in mu rečem, da so bili, pa ne več čisti, temoč specificirani. Zakaj pa ne več čisti, bodete lahko razumeli. Že učeni jezikoslovec Eichhoff je izustil važno besedo, da se mu dozdeva: slovenske narečja so neposredno iz indiškega jezika se rodile, in ni preveč rekel. Če korenik sanskritskih ne porajtamo, ktere hojo, gibanje, glasenje, govorjenje, svetenje in gorenje izrazujejo, slobodno rečemo, da se $^2/_3$ sanskritskih korenik v slovenščini deloma organiških, deloma neorganiških nahaja. Oblika, ktero slovenski jezik zdaj ima, se je še le v Europi izobrazila.

Naš prijatelj Caf ima gotov slovnik in slovnico, v kteri sanskrito s slovenščino primerja. Bog mu daj takšnega Maecena najti, kakor ga je Vodnik našel! Dobiček za jezikoslovje, starozgodovino in modroslovje jezika bi bil neprecenljiv!

Kratkočasnice.

— Python, slavni govornik iz Pize, je hotel enkrat nepokojno ljudstvo potolažiti in ga pogovoriti: naj bi mirovalo. Ker pa je bil mož nenavadno debel in tolst, se začne ljudstvo, ko ga zagleda, na glas krohotati. Python, ki je koj vedil, zakaj se smejajo, začne govor svoj takole: „Vi se smejate čez mojo debelost; moja žena je pa še bolj debela kakor sem jez; vendar imava, dokler sva mirna, v eni sami izbi prostora dovelj; kakor

*) Glej: Murkov besednik pod besedo „Garbin“.

hitro pa se skregava, nama je cela hiša premajhna". To je ljudstvu tako dopadlo, da je njegove opomine rado dalje poslušalo in se potem tudi pomirilo.

— Zakaj imajo svečarji leva za svoje znamnje? Zato, ker svečar kakor lev ne more slišati petelina peti. Zakaj kakor hitro petelin zapoje, se dan zaznava, po dnevi pa ni treba — sveč.

— Reka Manzanares pri Madridu na Španjskem se poleti vselej popolnoma posuší. Enega dné gré neki Francoz čez ta most, ki je bil posebno lepo izdelan, in ker celó nič vode ne vidi pod mostom, reče Španjcu: „Prodajte raji svoj most in kupite si vode za svojo reko".

Novičar iz austrianskih krajev.

Iz Tersta 6. * *okt.* Naši nogradi so sopet letos v žalostnem stanu. Vse grozdje, vse je pognjilo; bendime toraj letos nimamo; pri vsem tem pa se nadjamo, da bode vendar bolezen sčasoma pojenjala in terta zopet lepi grojzd rodila, ker že letos se vidi na njej, da je bolezen ni celo tako zdelala kakor je bilo lansko leto. Vsakesortne skušnje za obvarovanje bolezniso se tudi tukaj delale. Veliko jih je pokladalo terte na zemljo in jih obrezovalo in sploh se terdi, da takih tert se bolezen ne loti tako hudo. Drugi so tertno deblo dobro ribali in sam sem vidil v necem velicem nogradu, v kterem je le na tistih tertah nekoliko grozdja dozorelo, ki so bile obribane; vse drugo je pokončala bolezen popolnoma. Ne bolehajo pa le terte, ampak tudi drugo sadje. Vse sadje je močno červivo, tudi v turšičnih strokih se červi pogostoma najdejo. Ker nas je terla silna suša, se tudi drugi pridelki niso obnesli in letina je pri nas prav slaba. Ako bi si prebivavci naše okolice ne zaslužili mnogo v Terstu, bi bila zima za nje strašna, ker nimajo ne živeža, ne denarjev.

Iz Kranja. V—. Dvakrat že so se nove kranjske orglje v „Novícah" oglasile; al ti glasovi niso bili v vsem v soglasji z resnico. Prisiljeni smo tedaj se očitno oglasiti in rêči: Res je, da so v kranjski farni cerkví nove krasne orglje v gotiški obliki, ktere je mojster P. Rojc iz Podbrezij izdelal in postavil, in natanjčni popis orgelj in očitno spričevanje umetnosti orgljodelca se bota od dotične strani po „Novícah" razglasila — kadar bo delo storjeno. Ker je bilo pa treba orglje še malati in zlatiti, in je bilo treba skoraj celi kor prenarediti, in se je med tim veliko razbijalo in marsikaj potreslo, tedaj nektere pišali še napčno pojó in treba je soglasje popolnoma ubrati, da bo delo lepo končano in mojstru resnično v čast. — Nismo toraj molčali, kakor da bi v Kranji manjkalo moža, ki bi hotel v roko vzeti pero, ali da bi bili zaspanci, temuč molčali smo, ker smo navajeni še le govoriti in delo hvaliti, kadar je popolnoma storjeno!

Novičar iz mnogih krajev.

Tudi na Horvaškem in Slavonskem bojo okrajne oblastnije po novi vredbi 30. dan t. m. svoje opravila započele, na Erdeljskem pa 30. listopada. — Dolžne pisma (obligacije) za poslednje posojílo se bodo, kakor se sliši, 16. dan t. m. izdajati začele. — Za gotovo se govorí, da se bo pri vsih telegrafih dvojna struna (dvojni drat) napravila. — Na Dunaji se je kolera začela, in sicer v nekterih predmestjih, pa dosihmal ne tako hudo, kakor se je pervi hrup zagnal. Čeravno se kolera ne zmeni za nobeno vreme, je vendar, ker je hči vročih dežel, vselej poleti huji, kakor v bolj merzlih letinah; potem takem smemo upati, da ne bo presilne moči zadobila. — Na Laškem (v Lombardii) je poslednji čas tako neprenehoma deževalo, da kmetovavci ne morejo žita suhega spraviti; akademija učenih mož v Milani je tedaj razpisala 1000 lir v darilo tistemu, ki razodene naj bolji pripomoček: kako v mokrem požeto žito posušiti. (Naši kozolci bi jim pač veliko pomagali, ako bi jih imeli). — Vremenski prerok iz Jolsve prerokuje v tem mescu veliko lepih dní; jesenski vetrovi (ekvinokcija) bojo še le prinesli dež, v drugi polovíci tega mesca pa veliko megle (?) — V Krimu se do 2. dneva t. m. še niso udarili. Zedinjena armada je spet na drugem mestu, namreč pri Balaklavi, veliko armade in topov za obsedo Sevastopolja brez upora rusovske armade na suho djala; Balaklava je poldrugo miljo od Sevastopolja in je zedinjeni armadi za to važna, ker tù armada z barkami zamore v zavezi biti. Menšikov pa je stal po poslednjih novicah s svojo armado blizo Bakčisaraja, kamor je še vse iz Teodozije, Kerča in Perekopa v Simferopolj potujoče pešce in konjike (unih 15.000, tih 8000) s 30 topovi k sebi poklical. Sliši se, da 29. ali 30. sept. je zedinjena armada začela obsedo Sevastopolja, kterega pad se je tedaj veliko prehitro raznesel po svetu. Od bitve pri Almi se je zdej zvedilo, da je bila silo huda, ker so eden nad druzega z bajoneti šli; padlo je po gotovem naznanilu 2128 Angležev, med temi 96 oficirjev, 1400 Francozov, 4400 pa Rusov. Važna novica je, da je 28. sept. višji poveljnik francoske armade maršal St. Arnaud za kolero umerl; namesti njega je berž general Canrobert prevzel višje poveljništvo. Ko se je na Dunaji zvedilo, da je zedinjena armada tak srečno začela vojsko v Krimu, je ukazal presv. cesar Franc-Jožef poročniku austrianske vlade v Parizu: naj razodene cesarju Napoleonu v njegovem imenu serčno veselje nad tem srečnim početkom. „Terž. čas." se piše zavolj tega iz Dunaja, da to vošilo ni ondašnjim rusovskim diplomatom nič po volji, in da je Goršakov iznova cara Nikolaja prosil, naj mu dovoli od Dunaja začasno slovó vzeti. Da je car na veliko vojsko pripravljen, se vidi iz tega, da zmiraj več armade proti Varšavi, proti austrianski meji in v Krim maršira; tudi je vojskovodju Goršakovu ukazano, da ne smé pripustiti, da bi turška armada namerjala rusovsko v Besarabii napasti in zatega voljo čez reko Seret iti; ako se tedaj Omer-paša približa Seretu, bo tukaj pred ko ne rusovska armada napadla turško. Sliši se, da austrianske armade poveljnik fzm. Hess ne bo prišel tako kmalu na Dunaj nazaj, kakor se je izperva mislilo. — 30. sept. je bila pri Spužu huda bitka med Turki in Černogorci; gotovega se pa še nič ne vé. — Na Španjskem zmiraj bolj vrè; pravijo, da se kraljica hoče odpovedati vladarstvu in hčeri svoji izročiti vlado; ministri jo pogovarjajo, naj ne storí tega, ker potem bojo še večje homatije. Pogostoma se čujejo glasi po ljudovladi in Esparterova veljava, ker stojí med kraljico in progresisti, je jela zlo pešati.

Stan kursa na Dunaji 9. oktobra 1854.

Obligacije deržavnega dolga	5 %	85¼ fl.		Esterhaz. srečke po 40 fl.	85¾ fl.
	4½ „	74¼ „		Windišgrac. „ „ 20 „	29⅜ „
	4 „	65¼ „		Waldštein. „ „ 20 „	29 „
	3 „	51 „		Keglevičeve „ „ 10 „	10⅛ „
	2½ „	42 „		Cesarski cekini	5 fl. 31
Oblig. 5% od leta 1851 B		95½ „		Napoleondor (20 frankov)	9 fl. 12
Oblig. zemljiš. odkupa 5%		75 „		Suverendor	16 fl. 10
Zajemi od leta 1834 . .		224 „		Pruski Fridrihsdor . . .	9 fl. 43
„ „ 1839 . .		134½ „		Nadavk (agio) srebra:	
„ „ 1854 . .		97½ „		na 100 fl.	18¾ fl.

Loterijne srečke:
V Terstu 7. oktobra 1854: **24. 74. 27. 84. 42.**
Prihodnje srečkanje v Terstu bo 18. oktobra.

Odgovorni vrednik: *Dr. Janez Bleiweis.* — Natiskar in založnik: *Jožef Blaznik.*